

Laibach

EU do Tokija

Razgovarao: **Dorde Krajišnik**

DANI: Laibach je u avgustu prošle godine nastupao u Pjongjangu i većina svijeta se, čini mi se, grozi jednog takvog čina. Šta je za Laibach bilo inicijalno da se odluči na jedan takav koncert?

LAIBACH: Baš taj "totalitarizam" većine svijeta, koji se grozi jednog takvog čina. A uz to i obična znatiželja.

DANI: Kakva iskustva iz Sjeverne Koreje nosite? U kojoj mjeri je ono što je zapadnjačka predstava ove zemlje, egzibicionizam njenog vladara koji se u medijima potencira, istinito?

LAIBACH: Istina je, naravno, ve-

oma relativna i teško ju je protumačiti tako da bi je svi doživjeli kao istinitu, ali što se tiče Sjeverne Koreje, zapadnjačka predstava ove zemlje je uglavnom potpuno promašena, kao što je uostalom uvelike promašena i zapadnjačka predstava o sebi samim. Naši prvi dojmovi o Sjevernoj Koreji su, kad smo stigli tamo, bili "ovo je otprilike kao što smo očekivali, no sve je nekako i potpuno drugačije". To nije zemlja kakva je bila Jugoslavija za vrijeme komunizma. Sjeverna Koreja je puno siromašnija i potpuno izolirana, sa mi-

Kultni slovenački bend Laibach za *Dane*, povodom nastupa na OK festu na Tjentištu govori o prošlogodišnjoj posjeti Sjevernoj Koreji, o tome koliko je zapadnjačka optika u posmatranju ove zemlje istinita, o tome zašto ne vole pravila muzičke industrije, zašto je društvo danas u stanju plitkosti i površnosti, autonomnosti muzike i aktuelnim seobama naroda, budućnosti EU, te našoj jugoslovenskoj prošlosti, velikoj iluziji za koju je vrijedilo živjeti i uginuti

litantnim političkim sustavom koji je komplicirano dešifrirati, ali ljudi koje smo sreli bili su fantastični i čini se da posjeduju nekakvu dragocjenu kolektivnu mudrost kakvu mi u zapadnom svijetu (više) nemamo. Nismo mogli pronaći nikakav cinizam, sarkazam, ironiju, vulgarnost i druge "civilizirane karakteristike" u njihovom ponašanju i očima, nego samo jednostavnost, skromnost, ljubaznost, ponos i poštovanje. Ne jedu vlastitu djecu, ne bacaju ljude psima i ne gladuju zbog nedostatka hrane, barem ne više. Američki turisti su, na primjer, dobrodošli, nitko ih ne prihvaća sa mržnjom i Korejci očitno ne izjednačavaju američki narod sa zvaničnom američkom politikom do te zemlje.

Ući u Sjevernu Koreju također uopće nije teško - za nas je zapravo bilo puno lakše nego ući u SAD. Pjongjang, koji je tijekom Korejskog rata od američkih bombardera bio potpuno srušen sa ze-

mljom, danas je atraktivan, čist, dobro održavan i šareni grad s impresivnom arhitekturom i urednim parkovima. Još više - grad izgleda zaista "pop-artistično" - kao da ga je dizajnirao Jeff Koons ili netko od njegovih sljedbenika. Pjongjang je vjerovatno i najsigurnije mjesto na svijetu za šetnju (ako vam je šetnja dozvoljena, naravno). Sjevernokorejci su dobro, jednostavno, ali dostojanstveno odjeveni. Vole da se smiju i znaju za šalu, koju doduše uglavnom razumiju samo oni. Ali se trude u komunikaciji. Uče i pričaju strane jezike; djeca počinju učiti engleski u dobi od sedam, a sreli smo Korejce koji su govorili kineski, arapski, njemački, francuski, španjolski itd. Proizvode izvrsno pivo, koje se zapravo smatra za bezalkoholno piće. Za razliku od SAD-a, također možete slobodno piti pivo iz boce vani na ulici i pušiti cigarete u hotelima i barovima, bez opasnosti da ćete ići u zatvor. A za one koji vole kanabis - Koreja je opet vrlo liberalna dr-

žava gdje je posjedovanje i uzgajanje kanabisa u suštini dozvoljeno. **DANI:** Stekao sam dojam kada je taj Vaš nastup u pitanju, da je posrijedi bila demistifikacija jednog prostora, incident koji pokazuje da se muzika jednako razumije u svakom kraju svijeta?

LAIBACH: To su samo teorije; ljudi jesu ljudi svugdje, ali muzika se svejedno ne razumije jednako u svakom kraju svijeta. Postoje dragocjene razlike u percepciji muzike i kulture, a to je dobro i tako neka ostane.

DANI: Laibach je nastupao tamo gdje niko nije, bez obzira na to da li se radilo o ratnoj zoni ili zemljama kao što je Sjeverna Koreja. Šta za Laibach znače takvi nastupi, nekonvencionalni i izmješteni iz onoga što je pravilo muzičke industrije?

LAIBACH: Ne volimo pravila, naročite ne pravila muzičke industrije; puno je inspirativnije nastupati u nekonvencionalnim kontekstima i tamo gdje to nije uobičajeno.

Evropa stvara grešku za greškom i samo je pitanje vremena koliko takvo stanje može da potraje prije nego će se pretvoriti u apsolutnu društvenu i političku katastrofu

DANI: Laibach je tri decenije prisutan na sceni. Kako gledate na promjene koje je muzika u tom periodu doživjela? Mislite li da je dostupnost interneta omogućila veći prostor za muziku?

LAIBACH: Pojava interneta svakako je omogućila povećan kvantitet u proizvodnji i distribuciji muzike, ali se zbog svega toga "od šume više ne vidi drveta"; radikalno su se promijenili percepcija, razumijevanje muzike, pa i svega ostalog. Društvo je danas ukočeno u stanju plitkosti i površnosti i s tim je očito potrebno naučiti živjeti.

DANI: Nakon svih tih godina, vjeruje li Laibach u moć muzike? Da li ona može mijenjati i pokretati ljude? Da li joj je uopšte to zadatak?

LAIBACH: Nije joj to zadatak, muzika je autonomna, ali ako nije u stanju pokretati ljude, onda je to samo organiziran zvuk kome je jedini smisao postojanja to - da postoji. Što je naravno sasvim legitimno, ali je i potpuno neinspirativno.

DANI: Posljednju godinu Evropu potresa imigrantska kriza. Čini se da je većina evropskih zemalja negativno djelovala spram izbjeglica. Kako Laibach gleda na bodljikave žice u Evropi i izbjegličke kampove okružene tom žicom?

LAIBACH: Seobe naroda su, iz

vojnih ili ekonomskih razloga, postojale oduvijek i to je jedan od najneposrednijih načina da se civilizacija u socijalnom i kulturnom smislu razvija i nadograđuje. Jasno je da su novodobne seobe uveliko rezultat samoubilačke strategije globalnog kapitalizma (i njegovih invazivnih ekonomsko-političkih ratova), ali isto tako je jasno da živimo u diktiranom globalističkom vremenu, pa je jedna od logičnih konsekvencija toga i fizičko miješanje "krvi i tijela", a ne samo virtualno izmjenjivanje ideja i materijalnih dobara. Tu je povratak na staro stanje praktično nemoguće. Pitanje je samo kako što bezbolnije po "starosjediocima" prihvatiti tu i takvu situaciju i kako što civiliziranije omogućiti migrantima da se uključe u novi život. Potrebno je, naravno, i sa nekom pametnom međunarodnom strategijom ostvariti mogućnosti da ovakvih izvan-

Živimo u diktiranom globalističkom vremenu, pa je jedna od logičnih konsekvencija toga i fizičko miješanje "krvi i tijela"

proporcionalnih migracija bude što manje. Nažalost tu je Evropa (i ostali svijet) opet potpuno zakazala i njezina je nesposobnost u dogovaranju i izvođenju sinhroniziranih izvanrednih mjera zaista zabrinjavajuća. Cijela izbjeglička kriza i nesposobnost Evrope da je rješava na humaniji način, tako je jedna tužna priča, ukazujući na bijedu evropskih političkih institucija. Evropa stvara grešku za greškom i samo je pitanje vremena koliko takvo stanje može da potraje prije nego će se pretvoriti u apsolutnu društvenu i političku katastrofu. Stvaranje izbjegličkih koncentracijskih kampova i okruživanje cijelih država žicom Evropu svakako vraća u prošlost Drugog svjetskog rata – iz kojeg možda nikada zaista nije ni izašla.

DANI: Kako uopšte gledate na stvarnost današnje Evrope, na očevidan rast desnog ekstremizma i ksenofobije? Da li Laibach misli da je EU u ovakvim okvirima održiva?

LAIBACH: U principu vjerujemo da Evropa nema druge mogućnosti osim da se čvrsto ujedini – jedino je pitanje na kakvoj osnovi će se

Priroda slobode je jednostavno takva da se kao cilj stalno izmiče, pa se često više slobode nalazi u lancima nego izvan njih

Društvo je danas ukočeno u stanju plitkosti i površnosti i s tim je očito potrebno naučiti živjeti

to ujedinjenje realizirati. Nažalost, Evropa, kakvu bi danas svi htjeli, ne postoji. Ona je fikcija, želja, fatamorgana, utopija. Evropa koja istinski postoji, sistem je u konstantnom raspadanju. To njezino raspadanje jedini je izgleda stabilni princip na kome se taj kontinent de facto formira. Sa svakim raspadanjem, Evrope je – gledano u istorijskoj perspektivi – sve više i nakon svakog raspadanja ona je, izgleda, sve stabilnija. Zato ipak vjerujemo u EU (po mogućnosti do Tokija, kad i Srbija postane njezin dio...) kao što smo uvijek vjerovali u utopije i nadamo se da je ideju o takvoj Evropi moguće realizirati. Ali, to ne može biti hladna Evropa kakvu vodi politička tehnokracija iz Bruxellesa, te bankarski sektor iz Frankfurta i koja djeluje po diktatu neoliberalne dogme, nego repolitizirana Evropa, utemeljena na zajedničkom emancipacijskom projektu.

Evropska unija mora pronaći svoju pravu viziju, zato ova situacija sa migrantskom krizom za Evropu može biti pozitivna i konstruktivna. A što se tiče političkog ekstremizma (lijevog i desnog) i ksenofobije – oni su oduvijek bili dio te negativne evropske identitete, koja je dovela do Prvog i Drugog svjetskog rata i do svih ratova ispred i

nakon njih. Međutim, momentalno postoji veoma ozbiljna mogućnost da će se, zbog raspadanja stabilnosti u državama na sjeveru afričkog kontinenta i na Bliskom istoku, pa i zbog loših ekonomskih uslova u svijetu, imigrantska kriza u Evropi pojačati do neslučenih razmjera, pa će se evropski odbrambeni identitet opet formirati isključivo na hrišćanskom religijskom fundamentu, što bi naravno bio veliki povratak u srednji vijek. No, zavravajmo se da se to neće dogoditi.

DANI: Terorizam je još jedan, bar tako kažu, od izazova vremena u kojem živimo. Kako gledate na pitanje terorizma danas, te suspenzije slobode koja dolazi kao izraz potrebe za sigurnošću?

LAIBACH: Iz istorije znamo da su teroristi u određenim kontekstima definirani kao borci za slobodu, ovisno naravno od tačke gledišta. Da li postoji strašnija teroristička akcija od bacanja atomskih bombi na Hirošimu i Nagasaki? I sve to u ime sigurnosti, slobode i mira. Naravno da sloboda u filozofskom smislu ne postoji; najbliža joj je fikcija slobode, koja se kroz mehanizam praktičnih, sistemskih pravila brzo pretvara u vlastitu parodiju. Priroda slobode je jednostavno takva da se kao cilj stalno izmiče, pa se često više slobode nalazi u lancima nego izvan njih. Ali svejedno se za ideju slobode, koliko god je ona fiktivna, vrijedi boriti na svakom koraku i u svakom obliku, jer takva akcija zapravo predstavlja slobodu samu po sebi.

DANI: Kada uporedimo stvarnost Jugoslavije i onoga što je sadašnjica zemalja nastalih njenim raspadom, čini se da su stvari bile neuporedivo sretnije ranije. Kako Laibach misli Jugoslaviju i njenu prošlost?

LAIBACH: Svakako su stvari u Jugoslaviji, usporedivši sa sadašnjicom, bile sretnije, barem u nekim periodima, ali sreća je privilegija nedužnih prije što su odlučili, da jedu zabranjeno voće sa drveta saznanja. Takva sreća danas postoji samo još u granicama Sjeverne Koreje, možda donekle i u Butanu, a Jugoslavija je takve granice odavno srušila.

DANI: Početkom jula Laibach nastupa na OK festu na Tjentištu, lokacija je to koja simbolizira partizansku borbu u Drugom svjetskom ratu. Kako doživljavate partizansko naslijeđe i antifaišizam jugoslovenskih naroda?

LAIBACH: Kao veliku iluziju, za koju je vrijedilo živjeti i uginuti. ■

